

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора,

Чайковської Марини Петрівни

на дисертаційну роботу Шаповал Анастасії Віталіївни
на тему «Розвиток ІТ-сектору в країнах Центральної та Східної Європи в
умовах фінансово-економічної нестабільності»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність тематики дослідження та її зв'язок з науковими програмами

Тематика дисертаційного дослідження Шаповал Анастасії Віталіївни є вкрай актуальною в умовах прискорення глобальних процесів цифрових трансформацій та зростання значення рівня розвитку ІТ-сектору для забезпечення конкурентоспроможності й інноваційності економік. Сучасний світ все більше залежить від технологій, і країни, які встигають адаптуватися до цих змін, мають значну перевагу на міжнародній арені. Особливо актуальним це питання є для України, де післявоєнне оновлення економіки значною мірою залежить від здатності впровадити цифрові технології. Відновлення та модернізація економіки на цифровій основі можуть сприяти підвищенню продуктивності, залученню інвестицій і створенню нових робочих місць. ІТ-сектор в Україні має потенціал стати каталізатором та важелем прискореного оновлення та розбудови економіки. Зростання цього сектора може забезпечити технологічну базу для розвитку інших галузей, сприяти покращенню державних послуг та підвищенню якості життя громадян. Важливо також врахувати, що розвиток ІТ-сектору сприяє інтеграції України у світову економіку, зміцнює її позиції на міжнародній арені та забезпечує більш стійкий економічний розвиток.

Дисертаційна робота Шаповал А.В. присвячена розвитку ІТ-сектору в країнах Центральної та Східної Європи в умовах фінансово-економічної нестабільності, в ній детально проаналізовано специфіку регіонального

розвитку, вплив зовнішніх та внутрішніх економічних чинників на ІТ-індустрію, а також пропонує рекомендації для подальшого розвитку цієї галузі. У роботі дисертанткою враховано як теоретичні аспекти, так і емпіричні дані, що дозволяє створити комплексне уявлення про можливості та виклики, з якими стикаються країни цього регіону при розвитку ІТ-сектору. Дослідження даної теми є своєчасним і важливим, оскільки воно сприяє розумінню поточних тенденцій і проблем, а також пропонує конкретні шляхи для підтримки й розвитку ІТ-сектору, що може стати ключовим елементом стійкого економічного зростання в регіоні ЦСЄ та зокрема в Україні.

Аналіз роботи дисертантки дозволяє зазначити про те, що дослідження виконувалось в рамках останньої з кафедральних тем «Фінансова політика як чинник соціально-економічного розвитку країн». В рамках якої було оцінено фактори, що впливають на показники діяльності підприємств та проаналізовано стан інформаційно-технологічного сектору в країнах Центральної та Східної Європи, зокрема Україні. Дослідження також дозволило виявити ключові фактори, які впливають на результативність підприємств цього сектору.

Ступінь обґрунтованості результатів та їх достовірність

У результаті проведеного дослідження виявлено, що використання різних методів аналізу дозволило здійснити обґрунтоване та комплексне дослідження ІТ-сектору в країнах Центральної та Східної Європи. Методи морфологічного аналізу, системно-структурного підходу, компаративного аналізу, статистичного аналізу та економіко-математичні методи допомогли дисертантці ретельно розглянути теоретичні та практичні аспекти функціонування ІТ-сектору, визначити його основні характеристики та вплив на розвиток регіону. Завдяки використанню різноманітних наукових джерел та методів аналізу дисертаційна робота є достовірним та об'єктивним дослідженням, яке вносить вагомий внесок у розуміння особливостей та потенціалу розвитку ІТ-сектору в Центральній та Східній Європі.

Наукова новизна дослідження та повнота викладення результатів

Основний фокус роботи зосереджено на аналізі систем оподаткування, освіти та робочої сили ІТ-сектору країн Центральної та Східної Європи. Результати побудованих економіко-математичних моделей дозволили зробити висновки для формування стратегії розвитку ІТ-сектору України. Дисертантка презентує аналіз моделей розвитку ІТ-сектору не передових країн, а саме країн Центральної та Східної Європи. Це виправдано, оскільки, Україна та представлені у дослідженні країни ЦСЄ мають схожі виклики та передумови. Цей регіональний підхід особливо важливий, оскільки нестабільність у країнах Центральної та Східної Європи, як фінансово-економічна, так і політична, створює унікальні умови та виклики, що вимагають специфічних стратегій розвитку інформаційно-технологічного сектору. Аналіз цих країн дозволяє Україні врахувати їхній досвід і адаптувати успішні практики для власних умов, що є надзвичайно важливим у контексті післявоєнного відновлення та подальшого економічного зростання на цифровій основі.

Найбільш важливі результати роботи дозволили виявити наукову новизну в дисертаційній роботі. Так, наприклад, дисертанткою було удосконалено аналітичний інструментарій дослідження стану та динаміки розвитку інформаційно-технологічного сектору в Україні, що дозволило комплексно та деталізовано оцінити розвиток сучасного ІТ-сектору в Україні. Це було досягнуто на основі урахування розміру ІТ-підприємств і системи їх оподаткування, аналізу показників робочої сили, витратної складової, аналізу показників освітньої складової розвитку ІТ-сектору.

Також Шаповал А.В. було удосконалено методичні підходи до виявлення факторів впливу на результативність підприємств ІТ-сектору. Аналіз дисертаційного дослідження дозволяє зазначити, що за допомогою отриманих результатів дисертантка розвинула понятійно-категоріальний апарат щодо сутності дефініції «інформаційні технології» шляхом уточнення поняття «сектор інформаційних технологій» та «цифровізації».

Крім того, уперше було виявлено фактори впливу на показники результативності підприємств ІТ-сектору країн Центрально-Східної Європи на основі певних груп факторів, що дозволило запропонувати концептуальні засади розвитку ІТ-сектору в Україні в умовах євроінтеграції.

Результати проведеного дослідження представлені дисертанткою в ряді наукових публікацій, що включають 4 статті в фахових виданнях України та 2 статті в міжнародних наукових журналах, що входять до наукометричної бази Scopus. Крім того, результати дослідження відображені у 5 апробаційних матеріалах, один з яких розміщений в базі Scopus, а також у 2 розділах (в співавторстві) у колективних монографіях. Це свідчить про важливий внесок дисертантки у розвиток наукових досліджень з питань розвитку ІТ-сектору в країнах Центральної та Східної Європи, зокрема в Україні. Крім того, це підтверджує повноту та репрезентативність висвітлення матеріалу, заснованого на цих наукових публікаціях.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Отримані результати дисертаційного дослідження мають значне теоретичне та практичне значення. На теоретичному рівні, вони сприяють поглибленню розуміння впливу різних факторів на розвиток ІТ-сектору в умовах фінансово-економічної нестабільності у країнах Центральної та Східної Європи. Це розширює наукові знання та формує нові підходи до дослідження ІТ-індустрії.

Практичне значення полягає у можливості використання результатів для розробки та впровадження навчальних курсів у закладах вищої освіти, що вдосконалить освітній процес і підготовку фахівців, адаптованих до сучасних викликів ринку. Результати також можуть бути інтегровані в програми неформальної освіти для підвищення компетентності ІТ-фахівців. У системі управління та оптимізації діяльності підприємств результати дослідження можуть підвищити ефективність управлінських рішень і сприяти впровадженню інноваційних підходів. Це допоможе підприємствам ІТ-сектору краще орієнтуватися у викликах ринку та ефективніше використовувати ресурси. Крім

того, результати дослідження можуть бути використані для удосконалення державної політики розвитку ІТ-сектору в Україні. На основі отриманих даних можна розробити стратегії та політики, що стимулюють розвиток ІТ-сектору, залучають інвестиції та створюють сприятливі умови для підприємництва та інновацій, що забезпечить стійке економічне зростання і підвищення конкурентоспроможності України на міжнародній арені. Варто відзначити, що результати дисертаційного дослідження вже були імплементовані у діяльність українських підприємств та при викладанні дисциплін в ОНУ ім. І.І. Мечникова, що підтверджено довідками про впровадження представленими дисертанткою.

Відомості про дотримання академічної доброчесності

Дисертаційна робота є оригінальним дослідженням, виконаним з дотриманням усіх академічних стандартів і принципів наукової етики. Усі використані матеріали мають відповідні посилання на джерела, що виключає можливість плагіату. Шаповал А.В. забезпечила достовірність і об'єктивність даних, уникаючи будь-яких форм фальсифікації. У дисертації пропонуються нові наукові висновки, які базуються на ретельному аналізі та критичному осмисленні існуючої літератури та емпіричних даних. Усі наведені дані підкріплені відповідними джерелами, що гарантує високу наукову обґрунтованість і надійність результатів дослідження.

Зауваження та дискусійні моменти до дисертаційної роботи

Хоча дисертантка досягла значних результатів у своїй роботі, проте необхідно врахувати деякі дискусійні питання та надати рекомендації для майбутніх досліджень. Однією з таких проблем є обмеженість дослідження шістьма країнами регіону, а також обмежений набір факторів впливу, що може обмежити результати моделювання. Хоча більш широкий вибір країн дозволив би здійснити більш повне оцінювання стану ІТ-сектору в цілому регіоні Центральної та Східної Європи, обмеження можна пояснити критеріями обрання країн для аналізу та перейняттям досвіду. Однак, обмежений набір факторів

потребує додаткового роз'яснення, оскільки, наприклад в роботі у розділі 1 було представлено НДДКР, як інвестиційну складову розвитку підприємств, проте далі не було представлено даного фактору впливу у розділі 2 та розділі 3.

Також в роботі дисертантки відзначається відсутність застосування широкого спектра методів на користь використання економіко-математичного моделювання: кореляційних та регресійних методів. Однак важливо врахувати, що розширення методичного арсеналу, включаючи багатопідходове моделювання, таке як імітаційні методи, може значно збагатити отримані результати та розширити їх область застосування.

Необхідно підкреслити, що наведені зауваження мають рекомендаційний характер для майбутніх досліджень і не впливають на вагомість отриманих результатів та змісту роботи Шаповал А.В.

Загальний висновок та оцінка дисертаційної роботи

Дисертація на тему «Розвиток ІТ-сектору в країнах Центральної та Східної Європи в умовах фінансово-економічної нестабільності», яка підготовлена дисертанткою Шаповал Анастасією Віталіївною для отримання ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини», відповідає всім вимогам нормативно-правових актів, що регулюють процедуру підготовки та захисту дисертацій. Робота відрізняється науковою новизною та високим науковим рівнем отриманих результатів, а також демонструє як теоретичну, так і практичну цінність. Вибрана тематика є актуальною у контексті сучасних викликів та тенденцій розвитку глобальної економіки. Аналізуючи фінансово-економічну нестабільність та її вплив на ІТ-сектор, дисертація висвітлює важливі аспекти та пропонує нові підходи до вирішення проблем. Методологічної підготовки авторки вистачає для наукового аналізу та обґрунтування отриманих результатів.

У контексті вище зазначено, дисертаційна робота Шаповал А.В. відповідає вимогам до наукових досліджень, що ставляться перед аспірантами у процесі отримання наукового ступеня доктора філософії. Враховуючи вищевикладене,

можна стверджувати, що авторка заслуговує на присудження зазначеного наукового ступеня.

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професорка кафедри маркетингу та
бізнес-адміністрування

Одеського національного
університету імені І.І. Мечников

Марина ЧАЙКОВСЬКА

Підпис громад. Марина Чайковська
посада професора
ЗАВІРЯЮ:
Проректор ОНУ імені І. І. Мечникова
Запорожченко О. В.